Prezent și viitor în profesia de consultant. La ce să se aștepte tinerii economiști și de ce să opteze pentru zona consultanței financiare, a auditului și a contabilității?

Autori:

- ***Alex Milcev, liderul departamentului de Asistenţă fiscală şi juridică, EY România & Moldova***
- ***Claudia Sofianu, liderul departamentului People Advisory Services, EY România & Moldova și regiunea CESA***

„La vremuri noi, oameni noi!”, dar oamenii „noi” trebuie să lucreze cu cei „vechi” și invers, ar fi continuarea celebrei sintagme din literatura română. Pentru că experiența trebuie întotdeauna dublată de energie și entuziasm. Întrebarea este cum să îi atragem în domeniu pe tinerii care consideră profesiunile de consultant fiscal, auditor sau contabil ca fiind mai puțin atractive? Pentru că a devenit o adevărată provocare pentru companii să găsească oameni noi, bine pregătiți și potriviți pentru aceste meserii. Cum să le atragem atenția asupra unor domenii despre care percepția lor este că trebuie să se îmbrace la costum, să aibă un program fix și să stea toată ziua cu nasul în hârtii? Mai ales că lucrurile s-au schimbat mult și în domeniul consultanței fiscale, auditului și contabilității. Poate părea incredibil pentru unii, dar și aceste profesii pot fi „cool”, inclusiv pentru că e nevoie și de alte capabilități față de cele care se cereau în trecut.

Status quo – câteva statistici

Cum stau lucrurile în România și în alte țări din Europa sau SUA din acest punct de vedere? Este sau nu asigurat un nou val de experți în consultanță fiscală, atât de necesari în contextul economic actual, complex, în continuă schimbare, aflat sub presiunea apariției noilor tehnologii și a unor noi instrumente de lucru, a digitalizării și, mai recent, a inteligenței artificiale?

Oficial, în luna august 2022, National Association of State Boards of Accountancy (NASBA) – organizația profesională a contabililor (prin extensie și a auditorilor) din SUA – înregistra un număr de 665.612 auditori. Urmărind cifrele asociației americane, observăm evoluția diferită de la an la an, în perioada 2016 – 2022, cu scăderi ale numărului de consultanți (în 2019, erau 654.375 de consultanți, față de 664.532 în 2016), dar și creșteri (669.130 în 2021). Una peste alta, însă, cifra pentru 2022 este mai mică față de anul anterior (cu 3.518 CFAs) și foarte puțin mai mare (1.080 de persoane în plus) comparativ cu anul 2016. De unde rezultă o creștere medie, pe o perioadă de șase ani, cu 180 de persoane pe an sau cu 0,16% în 2022 față de 2016, ceea ce, pentru nivelul economiei SUA ar putea indica mai degrabă un deficit de personal în zona consultanței fiscale, pe fondul unui PIB care a crescut cu peste 13% în aceeași perioadă (2016-2022).

Pe de altă parte, un raport al Bloomberg Tax Analysis indică faptul că în SUA „profesiile financiare” au atins un vârf în 2017 și, de atunci, numărul profesioniștilor în domeniu a scăzut cu 17% (până în 2021), creând un deficit anual de peste 130.000 de locuri de muncă pentru contabili și auditori.

Situația nu este mult diferită în Europa. Deși cifrele sunt mai greu de comparat, dat fiind diferențele între țări și reglementări, pare că și aici numărul contabililor, auditorilor și al consultanților a scăzut în ultima decadă. PIB-ul însă a crescut în jur de 9% în același timp.

Tabloul este relativ asemănător în România, unde avem trei asociații profesionale sub a căror umbrelă se reunesc profesioniștii din domeniul fiscal, audit și contabilitate, respectiv CECCAR, CAFR, CCF. Spre exemplu, potrivit celor mai recente statistici ale Camerei Consultanților Fiscali (CCF) din România, numărul total al membrilor CCF înregistrat în prezent este de 6.526 din care, consultanți fiscali activi 4.192. Analiza evoluției numărul de consultanți arată creșteri ușoare de la an la an, dar și scăderi. Numărul membrilor în 2023 este mai redus față de anul trecut, când erau 6.544. În perioada 2017-2023, avem o ușoară creștere a numărului de experți fiscali, care înseamnă cu nici 2% mai multe persoane înrolate în CCF în perioada 2017-2023.

Dacă privim partea plină a paharului, o creștere e o creștere, oricât de mică. Dacă privim realist, complexitatea proceselor economice pe care le traversează România în ultimii trei ani și ceea ce se preconizează că va urma în viitorul apropiat ar cere, cel puțin teoretic, un val serios de tineri absolvenți de studii economice care să se pregătească și să intre în zona consultanței fiscale, a auditului și a contabilității. Practic, aceștia ar trebui ajutați să descopere provocările actuale ale acestei profesii, să fie îndrumați (mentorați) să aleagă acest drum. Altfel spus, economiile lumii au crescut, legislația și reglementările s-au înmulțit și s-au complicat și, corespunzător, cererea de servicii profesionale este mai mare. Însă numărul celor care aleg această profesie pare a fi în dezacord cu ceea ce se întâmplă în mediul economic, prin urmare, cererea de profesioniști este mai mare decât oferta.

Cum răspund companiile și piața?

Companiile au fost nevoite să se adapteze rapid la noile tendințe și să adopte noile instrumente digitale de lucru, astfel că au început să investească masiv în servicii online inovatoare, platforme digitale, aplicații, tocmai pentru a avea o raportare mai exactă și mai promptă. Deficitul de personal calificat, și în România și în alte țări, a fost și

este un catalizator important al acestei revoluții digitale.

Adoptarea tehnologiei și a instrumentelor digitale este cea care accelerează schimbările în economie și în companii, iar pentru ca toate aceste schimbări și adaptări ale modelelor de business să se întâmple este nevoie de oameni bine pregătiți, și profesional și din punct de vedere al abilităților digitale. Se duce o adevărată bătălie pe frontul de recrutare, pentru a-i găsi pe cei mai bine pregătiți, cei mai capabili să înțeleagă și să lucreze cu noile tehnologii și instrumente digitale. Prin urmare, se naște firesc întrebarea: cât de atractive sunt profesiunile de consultant fiscal, auditor sau contabil în aceste vremuri și de ce a devenit o problemă găsirea acestor oameni?

Să încercăm câteva explicații și poate demontăm și unele percepții incorecte.

Profesiunile de consultant fiscal, auditor sau contabil sunt asociate deseori cu rutina, plictiseala și solicitarea extremă și, aparent, și-au cam pierdut strălucirea din urmă cu mulți ani. Tânăra generație, chiar dacă se îndreaptă spre universitățile cu profil economic – finanțe, bănci, contabilitate – se pare că nu alege neapărat aceste domenii la absolvire. Potrivit American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), numărul de înscrieri în universități în programele de contabilitate – pepinierele viitorilor auditori – este, de asemenea, în scădere continuă. De exemplu, în anul 2019, înscrierile au scăzut cu 4% față de anul 2016.

Ce se întâmplă, de fapt, cum arată prezentul, dar mai ales viitorul, în contextul digitalizării, al apariției mulțimii de instrumente digitale și soluțiilor bazate pe inteligența artificială? De ce ar fi sau ar deveni acest tip de profesii mai puțin atractive și de ce absolvenții de facultate caută mai puțin această meserie? Sunt doar câteva dintre îngrijorările breslei, care însă au explicații pertinente ce țin de percepții, aparențe și realități, condimentate cu idei

preconcepute.

Cererea de experți contabili este în creștere

În SUA, se anticipează că cererea de contabili și auditori va crește cu 6% până în 2028, iar cererea pentru toate locurile de muncă se preconizează că va crește cu 5%, astfel încât nevoia potențială de Certified Public Accountant (CPA) va fi probabil mai mare decât în cazul altor profesii. De asemenea, The American Institute of CPA (AICPA) monitorizează și cererea de viitori contabili și CPA, iar potrivit unui sondaj derulat în rândul companiilor americane, aproape o cincime (18%) dintre firme au spus că vor avea nevoie de mai mulți CPA în personalul lor în următorii ani.

Concret, în România am văzut, pe alocuri chiar în ritm accelerat, digitalizarea anumitor sectoare din economie – privat și public. Această tendință a schimbat vizibil zona financiară, de audit și contabilitate în care, în mod tradițional, se stătea cu foi în față, calculator de masă, cearceafuri de situații plictisitoare, rutină. Au apărut însă din ce în ce mai multe aplicații și instrumente digitale. Inclusiv instituțiile statului se digitalizează din ce în ce mai mult – să nu uităm nici de inițiativa Ministerul Digitalizării – într-un viitor apropiat, practic, nicio instituție publică nu va mai avea voie să ceară hârtii, copii după documente și dosare cu șină.

Dezvoltatorii soluțiilor digitale au creat deja o multitudine de instrumente prin care bazele de date să poată fi nu doar bine și facil administrate, ci chiar în ideea ca aceste date să fie extrase și interpretate pentru a genera situații și raportări utile instituțiilor și companiilor. Vorbim în acest context despre transformarea profundă și continuă a profesiilor de auditor, contabil și consultant fiscal unde, la ora actuală, se pune mai degrabă accent pe două atribute (sau calități): **competențe digitale și cunoașterea în detaliu a legislației românești și internaționale**.

Munca plictisitoare este înlocuită de un soft, corespunzător domeniului respectiv de activitate, care permite „scoaterea robotului din om”. Munca de rutină de altădată se transformă, în acest context, într-o muncă mult mai interesantă, de creație chiar, care presupune utilizarea altor abilități. Este vorba despre **capacitatea de analiză și înțelegere** a statisticilor, a legislației și a unui mediu economic aflat într-o dinamică accelerată, dublată de **competențe digitale**.

Or, teama că oamenii vor fi înlocuiți de mașini nu s-a adeverit până acum, atât în servicii profesionale, cât și alte sectoare. Ba din contră. Concret, în România, am putea spune că automatizarea și digitalizarea – pârghiile creșterii productivității – abia dacă au ciobit din deficitul forței de muncă calificate, departe de a ajunge la un echilibru între cerere și ofertă. Inteligența artificială este abia la început, dar este deja clar că ea va aduce schimbări și mai profunde în exercitarea acestor profesii.

Tinerii și serviciile profesionale în era digitală

Am putea afirma, fără teama de a greși, că generațiile noi sunt bine echipate, dacă putem spune astfel, din punctul de vedere al competențelor digitale (și asta în ciuda carențelor de educație românească, pe care le știm prea bine). Este așa-numita «generație nativă digital» și, dincolo de acest aspect, sunt generațiile mai dinamice și mai dispuse să accepte noi provocări.

Faptul că prea puțini tineri sunt atrași de aceste profesii în ziua de azi, credem că se datorează unei imagini mai puțin strălucitoare, chiar prăfuite, depășite de prezent și neavând un viitor promițător. Nimic mai fals! Asemenea impresii sunt departe de realitate și pot fi ușor contrazise chiar și de o perioadă scurtă lucrată în domeniu.

Lucrurile sunt destul de simple aici: părțile de rutină ale meseriei de auditor/contabil/consultant fiscal sunt și vor fi

și mai mult preluate de tehnologie, iar inovația, analiza, interpretarea și deciziile de business devin atributul principal al profesionistului. Pe deasupra, piața muncii, și la nivel global și cel local, este puternic înclinată în favoarea angajatului – dezechilibrul profund între cerere și ofertă nu se va rezolva în curând, ceea ce face aceste profesii și mai atractive acum și în viitorul apropiat.

Parafrazând un motto bine cunoscut, putem spune că „viitorul profesiei sună bine”!

E nevoie însă de un efort concentrat pentru a schimba percepțiile trecutului. Și aici mediul de afaceri, mediul academic și organizațiile profesionale de profil (CECCAR, Camera Auditorilor din România, Camera Consultanților Fiscali) trebuie să coopereze intens, pentru a da un semnal corect tinerelor generații de absolvenți ai facultăților și liceelor economice privind importanța acestor profesii și rolul lor cheie în viitorul lor și în viitorul economiei României.